

Eduardo Jordà

Claude Rains ha estat el millor cínic de la història del cine, però no se l'ha de veure com un Diògenes brut que condemna la riquesa i la vida fàcil, sinó com un *bon vivant* que se'n fot de la sinceritat humana i que no creu ni en la bondat ni en la generositat de ningú. A Claude Rains, encara que passi el darrer vespre en una cel·la de condemnat a mort, no el podem imaginar sense una botella d'aigua calenta vora els peus, ni sense una copa de borgonya damunt el comodí. Rains representa, millor que no cap altre actor, l'home que no creu res del que diu, o bé aquell cavaller que llegeix un volumet d'epigrames de Juvenal o unes pàgines desenganades de Montaigne mentre acaba una cigarrera turca amb una lleugera aroma a dones fatals. El veim aparèixer en escena, i a l'instant intuïm que tenim davant nostre un home que ha viscut dotzenes de vides i que ha enganat tothom, però que ni tan sols n'està orgullós perquè fins i tot l'orgull no és, per ell, res més que una altra forma d'engany. Faci el paper que faci, sospitam que Rains trama alguna cosa sense aturall i ens està amagant alguna cosa. Ric o pobre, heroi o malvat, un sisè sentit ens diu que a aquest home és millor no creure'l mai.

Com tants d'altres actors de l'edat d'or del cine, Rains no era nord-americà. Va néixer a Londres l'any 1889, un any més tard que Jack l'Esbudellador fes pràctiques de cirurgia en els carrers de l'East End. Va debutar en el teatre als catorze anys, quan encara es parlava de la guerra dels boers com ara parlem de l'operació Guineu del Desert. El 1926 va emigrar als Estats Units: ja no era jove, i molt manco en aquells dies, ja que als 37 anys un home havia esgotat la millor part de si mateix. Com tants d'altres, va fer teatre fins que va trobar una oportunitat de fer feina a Hollywood. Va debutar en el cine molt tard, pel que era normal: tenia 45 anys, i va encarnar -diguem-ne- un personatge

d'H.G. Wells que no era més que una veu sibil·lina i inquietant, la veu d'algu traspasat pel buit; o més ben dit, la veu d'algu que només és buit, a part de la llum que li fa mal als ulls i el travessa com un vidre. Va ser a *El home invisible* (James Whale, 1933), aquella fantasia menys gòtica que no metafísica.

Rains tenia una mirada molt particular, en part a causa d'uns ulls ametllats i felins. Aquells ulls unes vegades tenien una resplendor vidriosa, d'altres estaven carregats de malícia com una botella de xampany a punt de rebentar. També lluiava un bigot esmolat, de color indefinit i de puntes lleugerament decantades per amunt, com dues antenes de caragol en cerca de la voluptuositat i la tovor. Amb el seu físic no és estrany que Claude Rains s'especialitzàs en els papers que un crític va definir com de "fart home de món". Per entendre aquesta categoria humana no hi res com el gallicisme *blasé*, ja que cap altra paraula defineix millor un dandi ja de tornada de tot, massa cansat per tornar a la seva, però alhora massa depravat per estar quiet. Claude Rains va brodar un personatge així a *Crime without passion* (1934), una de les pel·lícules de la parella de guionistes formada per Ben Hetch i Charles McArthur. Una variació d'aquest personatge el va dur a interpretar un fiscal maquiavèlic a *They Won't Forget* (Mervin LeRoy, 1937).

Un any més tard va iniciar una col·laboració que es faria memorable amb l'infatigable Michael Curtiz. Va ser a *Cuatro hijas* (1938), en què donava vida a un pare bohemí, mig artista i mig tarambana. L'any 1942 va començar a actuar al costat de Bette Davis, amb qui va aconseguir algunes de les millors interpretacions. Va ser un psiquiatre a *La extraña pasajera* (1942), d'Irving Rapper. Va ser un banquer jueu a *El señor Skeffington* (Vincent Sherman). A *Engaño* (1946), una altra vegada d'Irving Rapper, Rains va ser capaç d'eclipsar

en la pantalla la gèlida intensitat de Bette Davis.

Però la seva composició definitiva, per la qual avui el recordam tots, és *Casablanca* (Michael Curtiz, 1942), en la qual sobresurt d'una galeria de secundaris inimitables, des del pèrfid Conrad Veidt fins al gras S.Z. Sakall, un home que sembla que ha arribat d'un palau de granit de Sant Petersburg, on no sabem si va ser l'amo o només el majordom. Rains era el capità Louis Rénaud, prefecte de policia de Casablanca, autor d'epigrames notables que han passat a la història del cine i de l'ambigüitat moral. Un diu: *Només apostaré deu mil francs. No sóc res més que un pobre i corrupte empleat del govern.* Un altre, al dirigir-se a una patrulla de policia que arriba de no se sap on, llevat que hagi rebut un SOS urgent dels guionistes: *El major Strasser ha estat assassinat. Detenguin els sospitosos habituals.*

El mes passat vaig dir que el fes que du Sydney Greenstreet a *Casablanca* no l'ha duit cap europeu al Marroc. Estava equivocac. En els anys cinquanta va viure a Tànger un enginyer espanyol que nomia Julio Rafels. Era tan excèntric que la seva família va haver de desterrar-lo a la ciutat nord-africana, on es guanyava la vida fent classes particulars d'idiomes. A Rafels li agradava fer-se dir "el Déu Ibèric", perquè havia inventat una religió sincrètica que unia els credos cristià i mahometà. Per als acòlits d'aquest credo va inventar un uniforme que consistia en un fes, calçons de cossac de setí negre, botes de canya alta, corretjam i sabre. Sembla ser que l'únic que va dur l'uniforme va ser ell mateix (hi ha una foto que ho testimonia). Un dia el varen trobar mort dins el seu petit apartament, on vivia molt modestament. El cadàver duia posat l'uniforme i tenia col·locada l'espasa damunt del pit. No es va saber mai de què va morir, però sí és clar que Claude Rains podria haver interpretat un personatge com Julio

Amb el seu físic no és estrany que Claude Rains s'especialitzàs en els papers que un crític va definir com de "fart home de món".

Rafels, sempre que es tractàs d'un impostor en lloc d'un guillat.

A la seva darrera època, Rains va fer *Lisboa* (1956), una rara incursió de l'actor Ray Milland en les tasques de director. Una dècada després va rodar la seva darrera pel·lícula: *La historia más grande jamás contada* (George Stevens, 1965). Tenia 76 anys i el seu rostre podria servir per donar vida al Jueu Errant, encara que el seu paper era de rei Herodes. El 1967, dos anys més tard, Claude Rains va morir a Laconia, New Hampshire, no molt lluny de Cornish, el poble en què s'amagava J.D. Salinger quan va dir adéu a tot

això. Per a un home com ell, hauria estat una vulgaritat morir a Los Angeles, com gairebé tots els actors, així que se'n va anar a l'altra punta

del país, potser d'estiu o de visita, o tal vegada tenia una casa al costat del llac Winnepesaukee, qui sap. I així va ser com Claude Rains, que va començar sent l'home invisible i va arribar a ser el millor cínic de tots els temps, va morir sent un més de tots nosaltres.

□

